

Aktualnie realizowany w gospodarce leśnej wielofunkcyjny model lasu jednoznacznie uwzględnia środowiskowe jego funkcje. Z punktu widzenia ekonomii bardzo łatwo jest wyliczyć i podać wymiar finansowy funkcji użytkowych, tzn. produkcji drewna i użytków ubocznych lasu. Cały czas problemem jednak pozostaje rzeczywista wartość funkcji środowiskowych, społecznych i rekreacyjnych.

Według „Raportu o stanie lasów w Polsce 2009” standard przyjęty dla ocen międzynarodowych, uwzględniający grunty związane z gospodarką leśną wskazuje, że łączna powierzchnia lasów Polski na koniec 2009 roku wynosiła 9,3 miliona hektarów. Wielkość ta zalicza Polskę do grupy krajów o największej powierzchni lasów (po Francji, Niemczech i Ukrainie) w regionie. Z kolei lesistość Polski wyniosła 30,3% i była niższa od średniej europejskiej (33,8%). Warto podkreślić, że na każdego Polaka przypada 0,24 ha powierzchni leśnej. Jednak – jak wskazują statystyki – przeciętny nasz rodak bywa w lesie aż kilkadziesiąt razy w roku, a statystyczny Europejczyk – kilka razy.

W ww. Raporcie podano również, że uwzględnianie w gospodarce leśnej ekologicznych i społecznych funkcji lasu, określanych często jako pozaprodukcyjne, znalazło wyraz w wyróżnieniu od 1957 r. lasów o charakterze ochronnym, określanych do 1991 r. jako lasy grupy I. łączna powierzchnia lasów ochronnych w Lasach Państwowych, według stanu na dzień 31.12.2009 r., wy-

Korzystanie z terenów leśnych będących w zarządzie Lasów Państwowych jest bezpłatne, natomiast cena za wejście na szlaki turystyczne parków narodowych wynosi obecnie około 10 zł. Czyżby zagospodarowanie turystyczne lasów nic nie kosztowało?

Spoleczna i środowiskowa cena lasu

nosiła 3292 tys. ha, co stanowiło 46,6% całkowitej powierzchni leśnej, a przy uwzględnieniu również powierzchni leśnej rezerwatów – 48,3%.

Wśród wyróżnianych kategorii największą powierzchnię zajmują lasy wodochronne – 1414 tys. ha, wokół miast – 637 tys. ha, uszkodzone działalnością przemysłu – 531 tys. ha oraz glebochronne – 344 tys. ha. Najwięcej lasów ochronnych wyodrębniono na terenach górskich oraz na obszarach znajdujących się pod wpływem oddziaływania przemysłu.

Jak ważne są społeczne funkcje lasu świadczyć może fakt, że

w 2009 roku w imprezach edukacyjnych organizowanych przez leśników uczestniczyło blisko 2,6 mln osób. Popularyzacja wiedzy leśnej przez Lasy Państwowe wyraża się również bogatą ofertą turystyczną, z której korzystać mogą wszystkie grupy wiekowe społeczeństwa. Do dyspozycji odwiedzających polskie lasy jest ponad 22 tys. km szlaków pieszych, prawie 21 tys. km szlaków rowerowych i około 3 tys. km szlaków konnych. Pragnący odpocząć po trudach wędrówek mogą zatrzymać się na ponad 300 leśnych polach biwakowych, 600 miejscach biwakowania i w ponad 200 obozowiskach. Zmotoryzowani swoje samochody mogą pozostawić na ok. 1100 parkingach śródleśnych oraz prawie 3000 miejsc parkingowych.

Do tej pory stosowana tzw. wycena wskaźnikowa wartości ekosystemu leśnego jest niejednoznaczna. Według prof. **Tomasza Żylicza**, dziekana Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz założyciela Warszawskiego Ośrodka Ekonomii Ekologicznej, wycena lasu tą metodą zależy bowiem w sposób bezpośredni od cen drewna w danym momencie na rynku. Innymi słowy, jeśli Polska importowałaby drewno np. z Azji, które miałyby konkurencyjne, niższe ceny, spadek cen polskiego drewna nie miał

by żadnego związku z wartością np. glebochronną polskich lasów. Drugą wadą tej metody jest subiektywizm, gdyż wycena wskaźnikowa danego lasu to wylącznie odzwierciedlenie wiedzy eksperta, a nie oparcie się na konkretnych i jednoznacznych kryteriach.

Zaproponowana przez Warszawski Ośrodek Ekonomii Ekologicznej metoda wyceny pozaprodukcyjnych funkcji lasu uwzględnia wylączenie wartości na podstawie poniesionych kosztów, a wartość ekosystemu jest niezależna od cen grubizny na rynku. Wycena wartości rekreacyjnych lasu oparta jest o koszty podróży. Polega ona na analizie tablic rejestracyjnych samochodów parkujących w pobliżu lasów i szacunkowym wylączeniu odległości, jaką przebyli turyści. Według badań WOOE prowadzonych ww. metodą ocenia się, że koszty te wynoszą 287 mln zł/rok w odniesieniu do Puszczy Białowieskiej, natomiast dla Pienin 140 mln zł/rok. Na podstawie szczegółowych analiz oceniono, że za „wizytę rekreacyjną” w polskich lasach turyści gotowi są ponieść koszty rzędu 4-7 euro.

Zastanawiające jest, że zgodnie z wyceną lasu metodą opracowaną przez ww. ośrodek, w jednym z naszych parków narodowych roczna wartość pozaprodukcyjnych funkcji lasu w przeliczeniu na hektar wynosi 4702 zł i jest nawet 8 razy wyższa, niż wartość grubizny.

Realizatorzy Polforex-u z Uniwersytetu Warszawskiego: prof. Tomasz Żylicz – pomysłodawca i kierownik projektu, oraz dr Anna Bartczak – spiritus movens tego przedsięwzięcia.

Polska należy do krajów o zasobności wyższej niż przeciętna europejska, gdyż dysponuje zasobami drzewnymi rzędu 1,9 mld m³. Jednocześnie w ostatnich 20 latach w drzewostanach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe przyrost grubizny drewna brutto wyniósł 1061 mln m³. W tym czasie pozyskano 586 mln m³ grubizny, co oznacza, że 475 mln m³ grubizny brutto, odpowiadające 45% całkowitego przyrostu, zwiększyło zasoby drzewne na pniu.

Zgodnie z danymi „Raportu o stanie lasów Polski 2009” zawartość węgla w biomasie drzewnej polskich lasów szacuje się na 700 mln ton, z czego około 76% przypada na biomasę nadziemną, 23% na biomasę podziemną, a niespełna 1% na drewno martwe. Z kolei ilość pochłanianego rocznie CO₂ przez lasy polskie to 52,3 mln ton, czyli 14,3 mln ton węgla.

Warto podkreślić, że w lasach państwowych obszary europejskiej Sieci Natura 2000 stanowią 38% powierzchni (2,86 mln ha). Fakt ten stwarza konieczność realizacji Dyrektywy Ptasiej oraz Siedliskowej. Obszary ptasie (OSO) znajdujące się w Lasach Pań-

W 2009 r. w imprezach edukacyjnych organizowanych przez leśników uczestniczyło blisko 2,6 mln osób, głównie dzieci i młodzież. Na zdjęciu: Zielona Kuźnia – obiekt służący edukacji przyrodniczej i leśnej w Nadleśnictwie Nowogard.

stowych zajmują powierzchnię 2,2 mln ha (29% powierzchni gruntów LP), a siedliskowe (SOO) – 1,1 mln ha (15%).

Skomplikowany układ wzajemnego przenikania się funkcji produkcyjnych i ochronnych stwarza konieczność pilnego opracowania metod szacowania społecznych i środowiskowych korzyści czerpanych z lasów w Polsce. Dlatego też realizowany aktualnie program POLFOREX uwzględnia metody szacowania ich zgodnie z przyjętymi normami w Euro-

pie Zachodniej. Istotnymi problemami w projekcie realizowanym w latach 2008-2011 są:

- opracowanie podstaw do powstawania mechanizmów rynkowych na usługi i dobra wytwarzane przez lasy (rekreacja, różnorodność biologiczna, funkcje estetyczne, rola w pochłanianiu CO₂ i bilansie wodnym),

- określenie metodologii wspierającej system decyzyjny w strategii zarządzania lasami uwzględniający wartości nierynkowych korzyści z lasów,

- poprawa sytuacji i statusu finansowego społeczności gmin leśnych, wykorzystujących lasy jako źródło swego utrzymania.

Projekt finansowany jest przez Norweski Mechanizm Finansowy oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a realizowany przez Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z Instytutem Badawczym Leśnictwa. W celu prezentacji bieżących wyników jego realizacji zostało zorganizowane przez Zakład Ekologii Lasu IBL seminarium, które odbyło się 26 października br. w Sękocinie.

Dyskusja w ramach tego spotkania skoncentrowała się na metodach wyceny lasu z punktu widzenia jego funkcji społecznych oraz określenia wartości ochrony i roli środowiskotwórczej tak ważnych, złożonych ekosystemów. Praktyczny wymiar wyników tego ważnego przedsięwzięcia badawczego zostanie oceniony po jego zakończeniu, czyli w marcu 2011 r.

Tekst i zdjęcia:

ARTUR SAWICKI
Instytut Badawczy Leśnictwa